

LEHEN HONDARRIBIARRAK AMERIKETAN

Uela lau urte, Amerika deituko Luberriaren aurkikuntzatik bosgarren mendeurrena zela eta zenbait ospakuntza ezagutu genituen. Gaiari zerbait erantsi nahiak eraman ninduen "Hondarribiarrak Ameriketara, XVI. mendean" zeritzan artikulua hura *Hondarribia* Aldizkarian argitaratzera (ikus, 47. zenb., 8 or.).

Han agertu nituen *Catalogo de Pasajeros a Indias* delakoan arkitu nituen hondarribiarraren izen-deiturak. Baina orain gai hura lasaigo begiratzeko aukera izan dut eta badut zertxobait gehitu beharra.

Jakina da Trentoko Kontzilioaren eraginez hasi zirela parroketan bataiatuak idatziz jartzen eta Hondarribian XVI. mende erdialdera hasi ziren. Baina, nik dakidanik, errejistro horretan, hiriaren izena deituratzat duenik ez da inor aurkitzen. Dirudenez, J.K. Gerrak ere ez zuen aurkitu, bere *Ensayo de un Padrón Histórico de Gupúzcoa* (1929) deritzan liburuan ikus daitekenez.

Baina inor herbesteratzen zenean, aspalditik bazen jatorrizko herri edo hiriaren izena deituratzat emateko ohitura eta horrela agertzen dira Ameriketara joan ziren lehenetariko bi pertsona, Fuenterrabia deituraz.

1503. urteko maiatzaren batean "La Española" (Republica Dominicana) uhartetik abiatu ziren itsasontzietariko bat, *La Vizcaína* zeritzana, 140 gizonekin hondoratu zen eta 26 itto; horietatik 6 euskaldunak omen eta hauetako bat Martin de Fuenterrabia, ontzi hartan kontramaestre zena. Jon Bilbaoren *Vascos en Cuba, 1492-1511* (1958) liburuak bere 154. orrialdean dakarrenez.

Handik hamasei urtera, Pedro Alvarado kapitainarekin gizon talde bat Cuban ontziratuz Trinidad-era joan ziren, Hernán Cortés konkistatzaileen buruzagiarekin elkartzera. Han zijoazten aitonseme (hidalgos) arten, besteak beste, Avila, Grijalva, Cristobal Olí (edo Olid), Escalante, Farfán, Baena,... eta Juanes de Fuenterrabia zeritzana. Bernal Díaz del Castillo-ren *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España* deritzan kronikaren XXI. kapituluak dakarrenez (ikus,

1992ko argitalpena, 61. or.). Baina, liburu hortan, geroztik ez da pertsonai horren beste aipamenik agertzen.

1503. urteko urtarrilaren 20ko Erretzedulaz sortu zen Sevillan "Casa de Contratación" deituko zen erakundea. Beraz, lehen honarribiar hura hil zen urte berean; bigarrena, 1519aren hasieran aipatzen zena, ez dakigu noiz joana zen. Baina Martin eta Joanes de Fuenterrabia, ez bata eta ez bestea, ez dira agertzen "Casa de Contratación" delakoaren artxibategitik osaturiko *Catálogo de pasajeros a Indias* deritzanaren zerrendetan. Han saailkaturik datozen hondarribiarrak geroztikoak dira.

Hara hemen urtez urte, XVI. mendean emigrante joan ziren haien izen-deiturak eta gainerako oharrak, katalogoan azaltzen denaren arabera:

- 1534. urtean, Juan Ochoa apezka, Nicaragua.
- 1538.ean, Juan Sanchez Benesa, ez du jartzen nora zijoan.
- 1582.ean, Juanes de Aristoy, Perura.
- 1594. urtean zazpi dira Ameriketara joan ziren hondarribiarrak. Ez dakigu "amerikak egiteko" pozean ala krisialdiren bategatik.

Hara hemen zerrenda:

- Juan de Aduna, morroi, baina ez du jartzen nora.
- Carlos de Ibargüen eta Catalina de Alcega, senar-emazteak, Nueva Española (oroi Nueva España México zela).
- Juan de Chaves, bere familiarekin (emaztea Toledokoa) C. de Ibargüenen morroi, Nueva Española.
- Catalina de Echevarria, Nueva Española neskame.
- Gracia de Gayaz, Nueva Española neskame.
- Sancho de Ubilla, Nueva Española morroi.

Izen deiturak agiritan agertzen diren bezala utzi ditut, zeren eta baita erraza jakitea han bertan ere behar bezalako zehaztasunez jasota daudenik. ○

JUAN SAN MARTIN